Rapport quickscan Flora- en fauna-activiteit

Cromhoffpark Enschede

Eelerwoude

Op weg naar 100% natuurinclusief

Opdrachtgever:
Gemeente Enschede
t.a.v. J. Wolbrink
Postbus 20
7500 AA Enschede

Opdrachtnemer:
Eelerwoude
Onze vestigingen
088-1471100
info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer:	204423
Datum:	30-7-2024
Projectleider:	Fiona Boonk
Opgesteld:	Fiona Boonk
Gecontroleerd:	Marcel van der Heide
Status:	Definitief
Versie:	1

© 2024 Eelerwoude
Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Disclaimer: *Dit rapport is opgesteld als onafhankelijke toets, met inachtneming van de informatie die is aangeleverd door de opdrachtgever en de beschikbare informatie over het voorkomen van beschermde plant- en diersoorten op of nabij het plangebied. Dit voor zover deze bekend zijn op het moment van onderzoek en rapportage. Het veldonderzoek is met de grootste zorgvuldigheid en deskundigheid uitgevoerd. Desondanks kan niet volledig worden uitgesloten dat bepaalde soorten niet zijn opgemerkt. Evenmin kan worden uitgesloten dat na het veldbezoek soorten zich alsnog op het plangebied hebben gevestigd. Eelerwoude kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele (gevolg) schade als gevolg van later beschikbaar komende informatie of kennis. Aan de in het rapport opgenomen conclusies kunnen geen rechten worden ontleend.*

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
2 Huidige situatie en ontwikkeling 6
2.1 Huidige situatie 6
2.2 Voorgenomen ontwikkeling 13
3 Methode 16
3.1 Inleiding 16
3.2 Bureauonderzoek 16
3.3 Terreinbezoek 16
4 Resultaten en bevindingen 18
4.1 Inleiding 18
4.2 Beschermde soorten 18
4.3 Overige (Rode Lijst) soorten 24
4.4 Gebieden 24
4.5 Houtopstanden 25
4.6 Natuurnetwerk Nederland 25
5 Effecten, conclusies en aanbevelingen 26
5.1 Beschermde soorten 26
5.2 Gebieden 31
5.3 Houtopstanden 31
5.4 Natuurnetwerk Nederland 31
5.5 Uitvoerbaarheid van de plannen 31
5.6 Geldigheid rapportage 31
Literatuurlijst 33
Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving 34
Inleiding 34
Bescherming van soorten 34
Zorgplichten 39
Bescherming van gebieden 41
Bescherming van houtopstanden 41
Natuurnetwerk Nederland 42

1 Inleiding

De gemeente Enschede is voornemens om een integrale gebiedsontwikkeling uit te voeren van het Cromhoffpark en directe omgeving. Het project omvat de transformatie van een verouderd gemengd bedrijventerrein tot een dynamisch, duurzaam en natuurinclusieve woonlocatie, met behoud van de bestaande cultuurhistorische waarden.

De eerste stap in de gebiedsontwikkeling betreft het saneren van vervuild gebied (quickscan saneringslocaties, Eelerwoude, 2022). Vervolgens wordt het gebied ten noorden van de sloot bouwrijp gemaakt. Dit gebied betreft het braakliggende terrein, de loodsen die momenteel in bruikleen zijn en een groot gedeelte met opgaand groen (met name braam) en een aantal bomen.

In verband met deze voorgenomen ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van het natuurbeschermingsrecht.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Voor onderhavig planvoornemen zijn er meerdere veldbezoeken uitgevoerd en is reeds een projectplan opgesteld voor de aanvraag van een vergunning flora en fauna activiteit.

Op basis van een bureauonderzoek en deze veldbezoeken wordt aan de hand van aanwezige terreintypen en waarnemingen van soorten zo goed mogelijk ingeschat welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

Figuur 1. Plangebied met schematische weergave van aanwezige verharding, groen, sloten en vijver buiten plangebied.

2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Huidige situatie

Het onderzoeksgebied ligt binnen het bebouwde centrum van Enschede, en is omringd door diverse doorgaande wegen en bebouwing. Ten noorden van het plangebied bevindt zich de Getfertsingel, met een rij woonhuizen. Aan de overzijde zijn nieuwbouw en enkele winkelpanden aanwezig. Direct ten westen ligt verpleeghuis de Cromhoff, ten zuidoosten beroepsonderwijs de ROC. Het aanwezige groen bevindt zich met name aan de randen van het plangebied en in het Cromhoffpark. Deze randen bestaan voornamelijk uit bramen met een mix van bosopslag en takkenhopen. Aangetroffen bomen betreffen eiken in de beuken, berken, wilgen .

Het gebied is op te delen in een aantal deelgebieden op basis van de verschillende gebiedskenmerken.

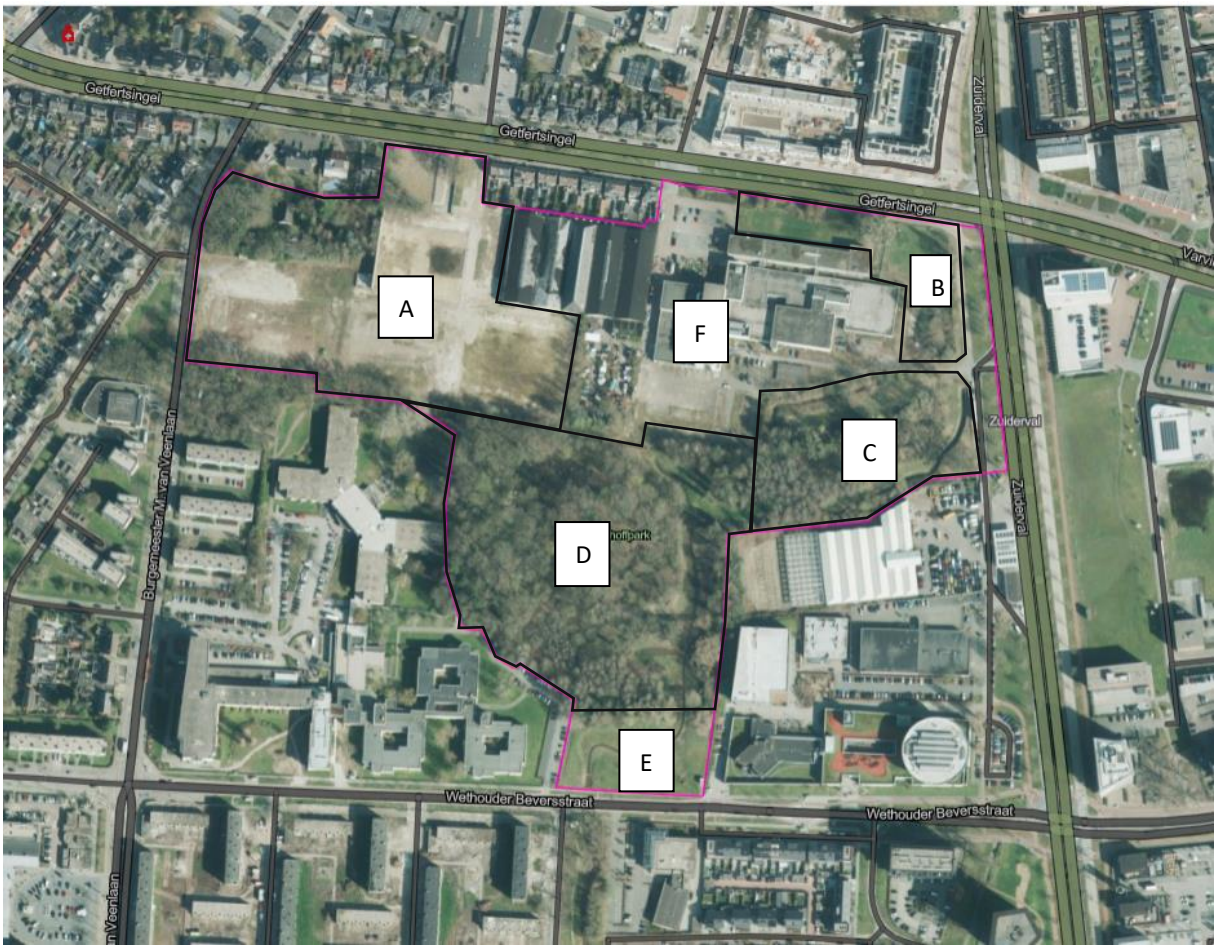

Figuur 2. Onderzoeksgebied opgedeeld in vijf deelgebieden.

Deelgebied A. Braakliggend terrein.

Op het braakliggende terrein stond ten tijde van het veldbezoek in juli 2024 voor een groot deel ondiep water met wilgenopslag. Het overige deel is in gebruik als gronddepot. Bij de 'ingang' vanaf de Getfertsingel staat één grote solitaire eik. Ter hoogte van de woonhuizen staan een zevental kleinere eiken en nog vier tegen de erfgrens met het eerste woonhuis aan. Achter de overgebleven muur en achter de tuinen van de woningen is een deel groen aanwezig dat niet te betreden was vanwege de dichte begroeiing. Er is een verhoging in het landschap aanwezig.waarop onder andere teunisbloem (g.) groeit. Overige aanwezige planten betreffen onder andere bijvoet, Canadese fijnstraal en guldenroede. Tegen het hek in de zuidoostzijde van het plangebied groeit braam. Achter het hek is in de zuidoostelijke zijde is de te saneren sloot aanwezig (zie figuur 1).

Figuur 3 Impressie braakliggend terrein vanuit westen bekeken met trafohuisje (Burgemeester Van Veenlaan) (opname 26 september 2022).

Figuur 4. Braakliggend terrein met stagnerend water (links) en gronddepot op westelijk deel (25 juli 2024).

Figuur 5. Bij ingang Getfertsingel staat een solitaire eik en restant schutting (opname 25 juli 2024).

Figuur 6. Bij ingang Getfertsingel en woonhuizen staat een restant van een muur met daarvoor 7 eiken, tegen het woonhuis nog 4 eiken (opname 25 juli 2024).

Deelgebied B Noordoostelijk deel

Ten noordoosten van de bebouwing is een grasveld aanwezig. Langs de randen is opgaand groen aanwezig. Er staan twee grote bomen (linde) tegen het kantoorpand aan en één grenzend aan de stoep, de rest betreft kleine bomen en een ondergroei van met name braam.

Figuur 7. Grasveld ten noordoosten van bebouwing met langs de randen opgaand groen. Er staan twee grote bomen, de rest betreft kleine bomen en ondergroei van met name braam. (opname 25 juli 2024).

Figuur 8. Aan de rand van gebied B aan de Zuiderval is een dichte ondergroei aanwezig met een takkenhoop en een aantal diverse kleinere bomen. (opname 25 juli 2024).

Deelgebied C Oostelijk gelegen saneringsgebied

Het gebied is te bereiken vanaf een poort vanaf de Zuiderval. Echter, vanwege de hoeveelheid braam is het gebied niet volledig te betreden. Onder de bomen is een stuk vrij gemaakt voor bijenkasten (figuur 10). Een van de watergangen was bereikbaar vanaf de verharding achter de bebouwing. Hiervan was een gedeelte te inspecteren (foto 11). Aanwezige grotere bomen in het deelgebied zijn vanaf een afstand geïnspecteerd met verrekijker.

Figuur 9 Gebied direct na de ingang van het terrein vanaf de Zuiderval. Links op de foto loopt een sloot. De oever is onbereikbaar vanwege braam. (25 juli 2024).

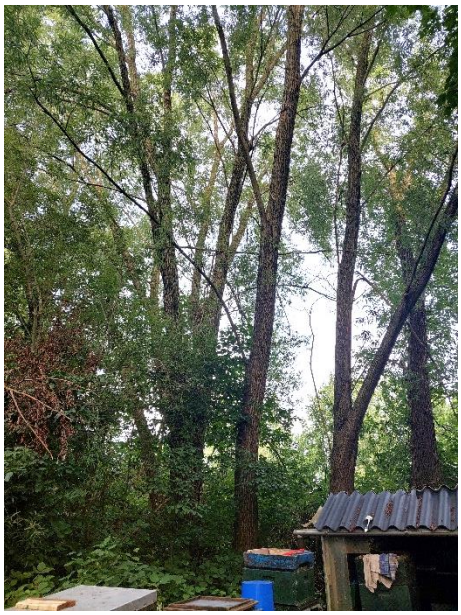

Figuur 10. Onder de bomen staan bijenkasten. De bomen hebben een diameter van maximaal 40 cm. (25 juli 2024).

Figuur 11. Bomen in zuidwestelijke hoek van deelgebied C, vanaf verharding deelgebied F bekeken. De bomen hebben een smalle diameter. Er is veel ondergroei aanwezig van braam en klimop. Voor het hek loopt hier een sloot. (opname 25 juli 2024).

Figuur 12. Dezelfde bomen als in figuur 11, op 6 februari 2024.

Figuur 13. Uitmonding van een van de watergangen in deelgebied C. (25 juli 2024).

Deelgebied D Bosgebied

Een gedeelte van het onderzoeksgebied bestaat uit een kleinschalig bosgebied (parkbos). Ten noorden hiervan ligt de sloot die gesaneerd dient te worden. Verder blijft dit gedeelte behouden. Hier staan diverse oudere bomen, waaronder beuken met een diameter van circa 60 cm. Tevens is er een ondergroei aanwezig van met name klimop. Daarnaast zijn er een aantal exoten waargenomen zoals vleugelnoot. In 2013 en in mei 2024 zijn er in het parkbos diverse nestkasten voor vogels en vijf vleermuiskasten aangeboden.

Figuur 14. Impressie van het bosgebied in deelgebied D (opname februari 2024).

Figuur 15. Vleugelnoot in het bosgebied (parkbos) (opname februari 2024).

Tabel 1. Geplaatste nestkasten door Eelerwoude op 24 mei 2024.

soort	type kast (Vivara)	aantal
bosuil	UK BO 01	1
bonte vliegenvanger en boomklever	NK SE 04	8
boomkruiper	NK BK 01	4
specht	NK BS 01	2
spreeuw	NK SP 02	12
steenmarter	ZK MA 01	2
egel	Egelhuis XXL	2

eekhoorn	ZK EE 01	2
vleermuizen	Schwegler	5

Deelgebied E Zuidelijk open gebied

Aan de zuidzijde grenst het gebied aan de Wethouder Beverstraat. Dit gebied is ingericht met een meanderende watergang die ten zuiden van de weg verder gaat. Er is vooral veel opslag van wilg aanwezig.

Figuur 16. Nat deelgebied met riet en wilg. Op de achtergrond de rand van het parkbos deelgebied D (opname 30 oktober 2023).

Figuur 17. Aan de overzijde van de Wethouder Beverstraat loopt de watergang verder (opname 30 oktober 2023).

Deelgebied E Bebouwing

De bebouwing binnen het onderzoeksgebied betreft een voormalige drukkerij met pershal. Voor de (gedeeltelijke) sloop van de drukkerij zijn reeds maatregelen getroffen en is er een vergunning Wnb (Zaaknummer: 2023-004966) verleend. Aan de Getfertsingel staat nog een kantoorpand dat voorlopig behouden blijft. Hier zijn toegangen tot de spouwmuren aanwezig via stootvoegen en ruimten onder dorpels. De loodsen hebben eveneens (gedeeltelijk) spouwmuren, daktrimmen en hier en daar scheuren. Van een deel van de loodsen is het dak afwezig. Alle aanwezige bebouwing heeft een bitumen dak.

Figuur 18. Loodsen, momenteel in bruikleen. Hier zijn diverse scheuren aangetroffen die toegang bieden tot de spouwmuren.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

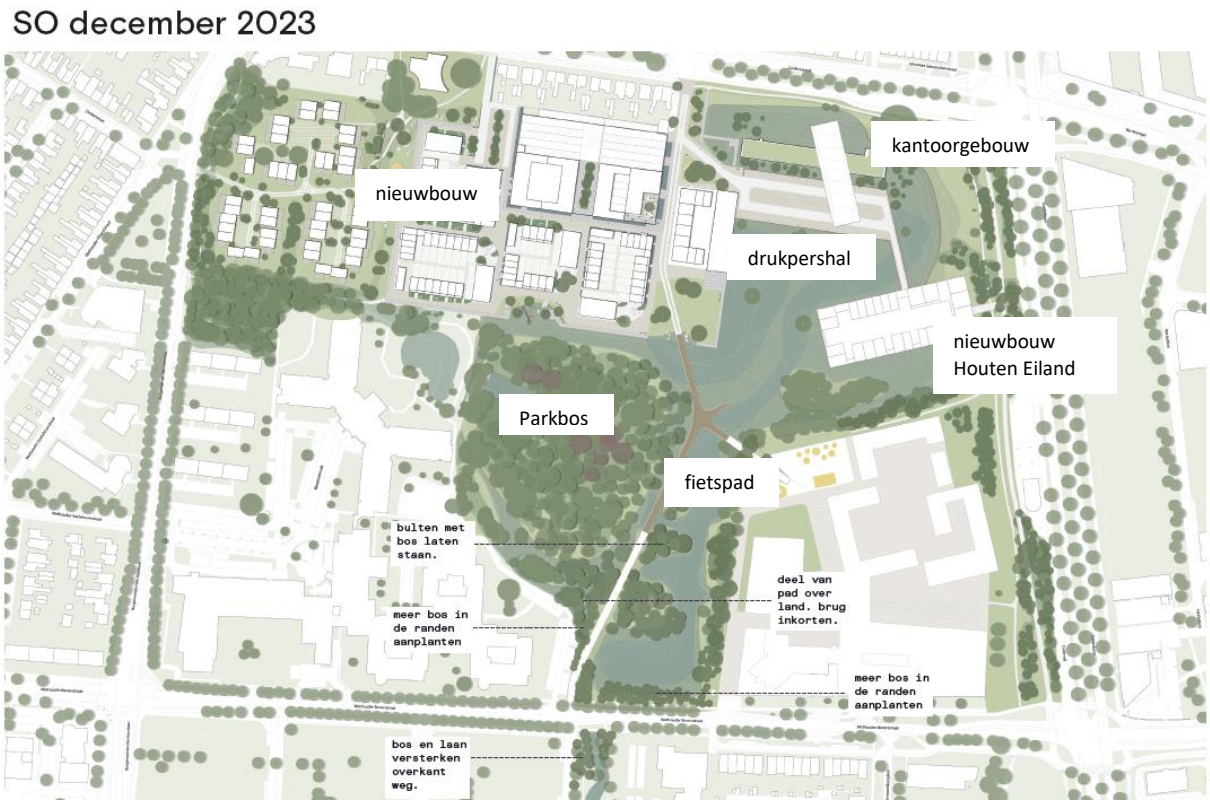

Figuur 19. Voorlopig ontwerp van december 2023 (bron: Buro Harro).

Deelgebieden A, B, C en F (noordzijde gebied) worden in het planvoornemen ontwikkeld. Voor start van de ontwikkeling dient aanwezige verontreiniging gesaneerd te worden (najaar 2024). Aanwezige begroeiing en bebouwing worden verwijderd en gesloopt. Een groot deel van de huidige verharding wordt verwijderd. De drukpershal van de voormalige drukkerij en het kantoorpand blijven behouden. Het kantoorpand zal op termijn ontwikkeld worden. Dit betreft het renoveren en het plaatsen van een skybox schuin op het pand.

De bomen en ondergroei langs de oostelijke rand blijven hierbij zoveel mogelijk behouden maar braam wordt teruggesnoeid. Het oostelijke deel van het plangebied wordt ingericht als retentiegebied.

De bomen in het parkbos (deelgebied D) blijven behouden.

De verdere ontwikkeling van het gebied, zoals het bouwrijp maken en de aanleg van een fietspad, zal hierop volgen. Wanneer deze werkzaamheden precies gaan plaatsvinden is op het moment van schrijven van onderhavige rapportage nog niet bekend.

Globale planning:

sept- okt 2024 (onder ecologische begeleiding)	*natuurvrij maken oude tubantia/wegenerpand (noordoostelijk gelegen) conform reeds verleende ontheffing. De drukpershal en het kantoorpand blijven behouden.*
sept- okt 2024 (onder ecologische begeleiding)	*weghalen (braam) voor saneringslocaties, om te voorkomen dat egel in dit gebied in winterslaap gaat. Een deel van de verontreiniging in het parkbos blijft ongemoeid. Werkzaamheden onder ecologische begeleiding uitvoeren.*
najaar 2024 – voorjaar 2025 (onder ecologische begeleiding)	*Bomen binnen saneringsgebieden kappen.*
2025	*Gebieden saneren, uitgezonderd verontreiniging binnen parkbos.*
najaar 2024 – voorjaar 2025	*conform projectplan ontwikkelen vliegroute naar het Zweringbeekpark en compensatiegebied (inclusief takkenrillen voor egel en steenmarter).*
2025	*Inrichting gebied incl. 'moeras'gebied. Aanleg fietspad.*
n.t.b. (onder ecologische begeleiding)	*nadat compensatie gereed is gefaseerd verwijderen overige begroeiing (m.n. braam) . Gebied gefaseerd bouwrijp maken. Kap van enkele bomen.*
n.t.b. (onder ecologische begeleiding)	*bij sloop overige bebouwing een extra check steenmarter en aanvullend onderzoek naar vleermuizen.*

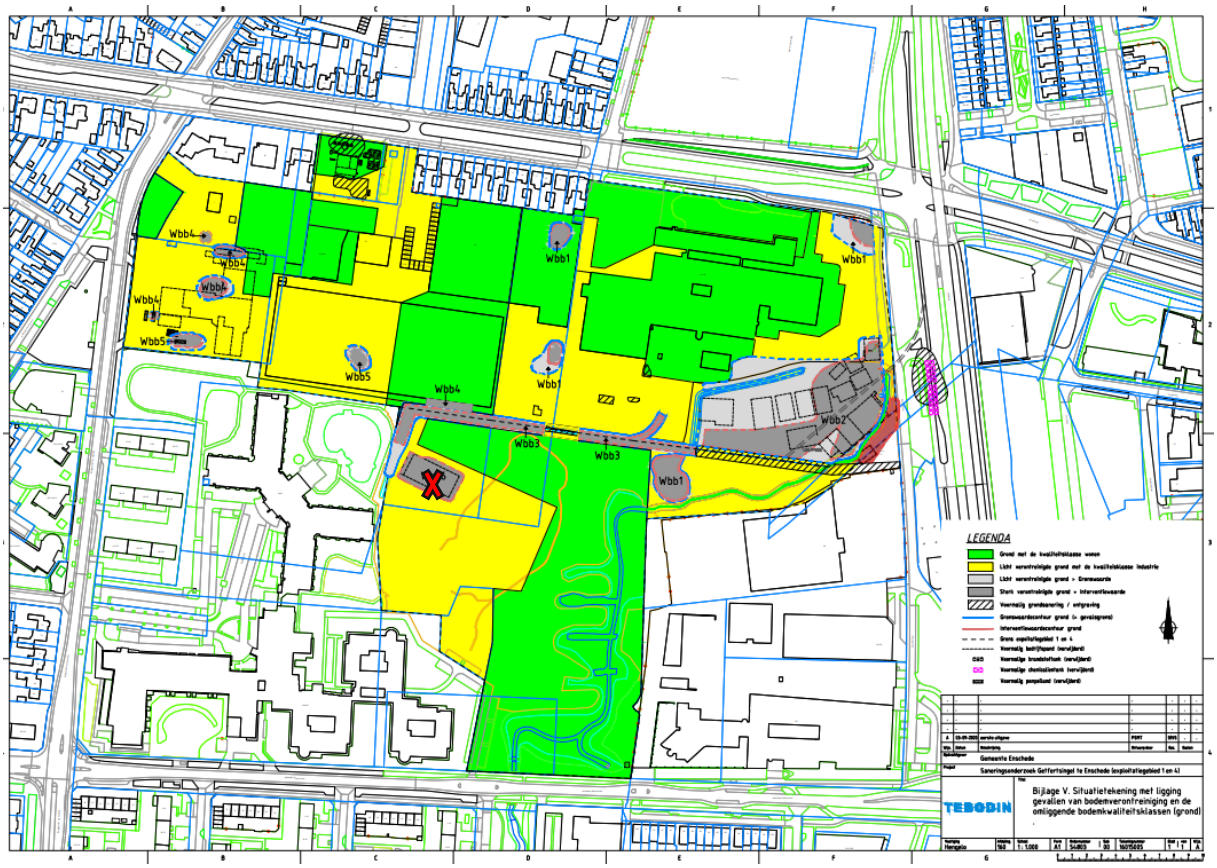

Figuur 20. Saneringslocaties (grijze vlakken), uitgezonderd verontreiniging binnen parkbos.

3 Methode

3.1 Inleiding

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

3.2 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is (indien beschikbaar) gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsinformatie:

- NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna);
- de flora- en faunadatabase van Eelerwoude. Eelerwoude heeft meerdere onderzoeken in de nabije omgeving uitgevoerd. De data van deze onderzoeken is opgeslagen in deze database;
- kaartweergaves van de beschermde gebieden en houtopstanden.

3.3 Terreinbezoek

Op basis van een aantal veldbezoeken is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is door Fiona Boonk overdag uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (Kader – Ecologisch deskundige). Het laatste veldbezoek is uitgevoerd op 25 juli 2024 bij 23°C, zwaarbewolkt weer en windkracht 2 Bft.

Er is tevens gebruik gemaakt van veldbezoeken ten behoeve van de quickscan voor de saneringslocaties (projectnr. 203735, d.d. 26 september 2022) en een inventarisatie van het zuidelijke deel rond de Wethouder Beverstraat (oktober 2023) voor het schrijven van het projectplan voor de vergunningsaanvraag flora en fauna activiteit en ter controle van de bomen in deelgebieden B en C (6 februari 2024) en voor het ophangen van nestkasten in het bosgedeelte (22 mei 2024). Het gaat in onderhavig rapport om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten genoteerd.

soort veldbezoek	datum	uitgevoerd door	weersomstandigheden
quickscan saneringslocaties	26 september 2022	Fiona Boonk en Jesse Blankestijn	11°C, zwaarbewolkt weer en windkracht 4 Bft
controle zuidzijde en potentiële vliegroute naar Zweringpark	30 oktober 2023	Fiona Boonk en Tim Asbreuk	niet gedocumenteerd
controle bomen en ondergroei (deelgebieden B en C en sloot)	6 februari 2024	Fiona Boonk	niet gedocumenteerd
quickscan volledig gebied	25 juli 2024	Fiona Boonk	23°C, zwaarbewolkt weer en windkracht 2 Bft

Kader – Ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of;
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt het natuurbeschermingsrecht, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of;
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied) en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

RVO voegt hier nog de volgende criteria aan toe: Een ecologisch deskundige is een persoon met aantoonbare specifieke ecologische kennis en ervaring. Hij of zij geeft ecologisch advies en/of begeleidt werkzaamheden op het gebied van habitats (natuurlijke leefgebieden) en soorten. En heeft voldoende kennis en jarenlange ervaring om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hiermee bedoelen we dat de ecologisch deskundige:

- de functionaliteit van leefgebieden en beschermde soorten (her)kent;
- kennis heeft van algemene erkende onderzoeksmethoden;
- ecologische werkprotocollen kan uitwerken;
- specifieke maatregelen kan begeleiden.

4 Resultaten en bevindingen

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Planten

Tijdens het veldbezoek (buiten de bomen) zijn de volgende soorten aangetroffen: opschot van wilg, Robinia pseudoacacia, akkerdistel, klein streepzaad, braam, melganzenvoet (g.), bijvoet, Late en Canadese guldenroede, duizendblad en diverse cultivars. Aangetroffen soorten zijn indicatoren van een voedselrijke bodem. Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Gelet op het gebruik van het plangebied in het verleden (blekerij en drukkerij), de ligging binnen de bebouwde omgeving met een groot deel verharding en braakliggend terrein, was dit ook niet de verwachting. Ook vanuit de omgeving zijn er geen waarnemingen bekend van beschermde plantensoorten (NDFF, 2024). Vrijwel alle beschermde plantensoorten komen voor in zeer specifieke biotopen als hoogvenen, kalkgraslanden, veenmosrietlanden en eeuwenoude muren. Deze specifieke biotopen zijn niet aanwezig binnen het plangebied en daarmee zijn beschermde plantensoorten hier niet te verwachten.

4.2.2 Zoogdieren

Vleermuizen

In het plangebied is tijdens het dagbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied.

Verblijfplaatsen
Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen (Kader - Vleermuisverblijfplaatsen). Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;
- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - Vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en gewone grootoorvleermuis, franjestaart en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Bebouwing deelgebieden A en F

In de aanwezige bebouwing binnen het plangebied (woning in noordwestelijk deel, loodsen met dak, kantoorgebouw, trafohuis) zijn toegangsmogelijkheden tot de spouwmuren waargenomen zoals open stootvoegen en scheuren. Van een deel van de loodsen is het dak afwezig, hierdoor is er reeds een ongunstig klimaat aanwezig en kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen worden uitgesloten.

Bomen deelgebied D

Binnen het parkbos zijn oude bomen met holten aanwezig, deze kunnen een functie hebben voor boom bewonende soorten. Tijdens aanvullend onderzoek van Eelerwoude in 2019 is hier een functie voor gewone grootoorvleermuis aangetoond.

Bomen deelgebieden A, B, C, E

In de overige deelgebieden waar bomen gekapt zullen worden (deelgebieden B en C) heeft het merendeel een beperkte omvang en grootte waardoor deze ongeschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Evenmin zijn er zichtbare holten en scheuren aangetroffen. Het aanwezige opschot van wilg binnen deelgebieden A en E heeft evenmin voldoende omvang om voor vleermuizen een verblijffunctie te hebben.

Foerageergebieden en vliegroutes

Het plangebied is redelijk geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Met name deelgebieden met begroeiing (deelgebieden B, C en D) zullen een functie hebben als foerageergebied voor vleermuizen hebben. In de omgeving is eveneens geschikt foerageergebied aanwezig, zoals aanwezige tuinen en groenstroken en op verdere afstand richting het zuiden het Zweringbeekpark.

Vleermuizen gebruiken lijnvormige elementen om zich langs te verplaatsen, zoals houtsingels, welke als vliegroute kunnen dienen (zie ook kader – Foerageergebieden en vliegroutes). Deze zijn binnen het gebied momenteel onvoldoende aanwezig. Het begin van een potentiële vliegroute is zichtbaar richting het zuiden van de Wethouder Beverstraat. Echter momenteel vormt de openbare weg door de mate van verkeer en verlichting een reële blokkade, zeker voor lichtschuwe vleermuizen (zoals gewone grootoorvleermuis).

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Overige zoogdieren

Op basis van de systematiek van de Omgevingswet (zie Bijlage 1) geldt dat voor de in de wet benoemde soorten of soortgroepen – in geval van schade, verstoring of vernieling van vaste verblijf- of voortplantingsplaatsen een vergunningplicht geldt. Op deze vergunningplicht gelden een aantal uitzonderingen. De provincies kunnen in hun omgevingsverordening een vrijstelling van vergunningplicht bepalen.

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt
In de omgevingsverordening van de provincie Overijssel (Omgevingsverordening Provincie Overijssel 2024; gepubliceerd 13-12-2023, in werking 01-01-2024) is voor de volgende (mogelijk) in het plangebied voorkomende soorten een vrijstelling van vergunningplicht opgenomen voor ruimtelijke inrichting: algemene (spits)muizen.

Soorten waarvoor geen vrijstelling van vergunningplicht geldt
Beschermde soorten waarvoor geen vrijstelling geldt, zoals eekhoorn, steenmarter en egel, worden in het onderzoeksgebied verwacht.

Tijdens geen van de veldbezoeken zijn er individuen van eekhoorn waargenomen. Binnen deelgebied B en C zijn er evenmin nesten van eekhoorn aangetroffen. Deze zouden zijn opgemerkt, zeker gedurende het veldbezoek in februari tijdens het bladerloze seizoen. Aanwezigheid van de soort binnen deelgebied D, het parkbos, kan niet volledig worden uitgesloten.

Tijdens geen van de veldbezoeken zijn er individuen van steenmarter en egel waargenomen. Er zijn van steenmarter (minimale) sporen aangetroffen in de vorm van ontlasting in deelgebied F (loodsen zonder dak). Tevens zijn er meldingen van steenmarter bekend bij de huidige gebruikers van de loodsen in deelgebied F. Tijdens het aanvullend cameravallen onderzoek (Eelerwoude, 2019) zijn beide soorten aangetroffen binnen het parkbos. Gezien de mate van dichte begroeiing in deelgebieden B, C en D zijn hier verblijfplaatsen van egel en steenmarter niet uitgesloten. Daarnaast kan de steenmarter verblijfplaatsen hebben binnen de bebouwing. Ten aanzien van de loodsen en het kantoorpand (deelgebied F) kan een verblijfplaats van steenmarter niet volledig worden uitgesloten. Binnen de reeds vergunde drukkerij zijn verblijfplaatsen van steenmarter wel uitgesloten vanwege de afwezigheid van goede toegangsmogelijkheden voor de soort.

Overige beschermde soorten, zoals grote bosmuis en de kleine marterachtigen worden niet verwacht binnen het onderzoeksgebied. Het leefgebied voldoet, gezien de mate van begroeiing en aanwezigheid van water en verstopplekken. Echter, de onderzoekslocatie is afgesloten van groene structuren in de omgeving door de ligging binnen bebouwd gebied, omsloten met drukke doorgaande wegen. Waarnemingen van bosmuis zijn bekend buiten de grenzen van de bebouwde kom (NDFF, 2024). Het is redelijkerwijs uitgesloten dat de soort in staat is onderhavig gebied in gebruik te nemen.

Waarnemingen van bunzing zijn beperkt bekend binnen de bebouwde kom van Enschede. Vanwege de grootte van territoria van bunzing is het redelijkerwijs uitgesloten dat de onderzoekslocatie een essentiële functie heeft voor de soort, welke eerder te verwachten is buiten de stadsgrenzen. Mogelijk dat de soort sporadisch van het onderzoeksgebied gebruikt maakt als onderdeel van een migratieroute, bijvoorbeeld wanneer jongen het territorium van de moeder verlaten. Tijdens aanvullend onderzoek van Eelerwoude (2019) zijn er evenmin waarnemingen gedaan van kleine marterachtigen zoals bunzing.

4.2.3 Vogels

Alle vogels zijn als soort beschermd onder de Omgevingswet. Onderscheid wordt gemaakt tussen vogels met jaarrond beschermde nesten, vogels met jaarrond beschermde functionele leefomgeving en overige (broed)vogels.

Jaarrond beschermde nesten
Onder de vogels met jaarrond beschermde nesten vallen onder andere soorten die hun nesten ook buiten het broedseizoen gebruiken, soorten die elk jaar op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn en soorten die steeds van hetzelfde nest gebruik maken en niet of nauwelijks zelf een nest kunnen bouwen.

Roofvogels en uilen
Verblijfplaatsen van vogelsoorten, of aanwijzingen (braakballen of uitwerpselen) hiertoe, die jaarrond van vaste rust- en verblijfplaatsen gebruikmaken zijn niet aangetroffen binnen het onderzoeksgebied. Echter, binnen het bosgebied in deelgebied D is wel een territorium van bosuil te verwachten. De soort is tijdens aanvullend onderzoek van Eelerwoude (2019) aangetroffen. Mogelijk dat er binnen het bosgebied ook een nest of roestplek van ransuil aanwezig is. Hoewel er tijdens geen van de veldbezoeken aanwijzingen van roofvogels of ransuil zijn gedaan, is niet volledig uit te sluiten dat er een nestgeval van havik of sperwer aanwezig is binnen het parkbos. Voor overige roofvogelsoorten is de ligging binnen bebouwde kom niet geschikt.

In de bomen in de deelgebieden A, B en C zijn geen grote nesten of holten aangetroffen die wijzen op een functie voor roofvogels of uilen met nesten met een jaarronde bescherming.

Binnen het onderzoeksgebied is geschikt foerageergebied aanwezig voor diverse soorten zoals bosuil, buizerd en havik/sperwer. Genoemde soorten hebben een dusdanig groot territorium dat zij ook gebieden buiten de bebouwde kom zullen gebruiken om te foerageren. Tijdelijke verstoring van het foerageergebied binnen het plangebied zal derhalve niet leiden tot een verminderde functie van een eventueel nest. In de eindsituatie is het bosgebied nog steeds aanwezig en is het oostelijke deel van het plangebied eveneens geschikt als foerageergebied.

Huismus
In de voormalige drukkerij is een nest van huismus aangetroffen. Voor het vervallen van de nestlocatie is reeds een vergunning verleend en zijn alternatieve nestlocaties aangeboden. Mogelijk dat de resterende woning in het noordwestelijke deel een functie heeft voor huismus. De overige bebouwing is vanwege de afwezigheid van daken met dakpannen of openingen waarachter de soort een nest kan bouwen, niet geschikt bevonden voor de huismus.

Rond de bebouwing is momenteel geschikt leefgebied aanwezig in de vorm van opgaande begroeiing met voldoende dekking (kwetterplekken), plekken om te drinken en zandbaden te nemen. Dit is in naastgelegen tuinen eveneens (beperkt) aanwezig. In de lopende vergunning voor de sloop van de drukkerij is een verplichting opgenomen voor het behoud van leefgebied voor de huismus.

Gierzwaluw, boerenzwaluw, huiszwaluw
Tijdens geen van de veldbezoeken zijn er aanwijzingen gevonden dat er in de bebouwing een nestlocatie voor gierzwaluw aanwezig is. De bebouwing is hiervoor onvoldoende geschikt vanwege de afwezigheid van dakpannen daken of ruimten om in te vliegen. Nesten van boerenzwaluw en huiszwaluw zijn makkelijk te herkennen aan de aanwezigheid van nestkommen. Deze zijn binnen de onderzoekslocatie niet aangetroffen.

Nesten van vogels die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen (Categorie 5 soorten)
In deze situatie zijn diverse vogelsoorten aangetroffen dan wel te verwachten waarvan de functionele leefomgeving jaarrond beschermd is. Binnen deelgebieden B en C en het parkbos betreffen het soorten als boomkruiper en groene specht. Het kerngebied van het parkbos blijft behouden met holtebomen. Hier zijn voldoende alternatieve nestmogelijkheden aanwezig. Tevens zijn er in mei 2024 hier additionele nestkasten aan toegevoegd.

In een van de loodsen is vanwege waarnemingen van individuen en baltsroepen een verblijfplaats van een zwarte roodstaart te verwachten. In de omgeving zijneveneens gebouwen aanwezig die gezien de bouwkenmerken voldoen voor zwarte roodstaart.

Overige (broed)vogels
De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels van bossen, struwelen, parken en watergangen. Onder andere de volgende vogelsoorten kunnen gebruikmaken

van het plangebied; wilde eend, houtduif, merel, roodborst en winterkoning. Binnen het plangebied zijn verschillende nesten aangetroffen van algemeen voorkomende broedvogels.

Kader – Functionele leefomgeving

De functionele leefomgeving van een nest en rustplaats is de omgeving van die plaatsen die nodig is om ze als zodanig te laten functioneren. Een nest kan alleen succesvol functioneren als er voldoende habitat van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen voortplanten. Het hele proces van eieren leggen tot en met het opgroeien van de jongen, schuilen en slapen moet er plaats kunnen vinden. Voor de huismus zijn enkele voorbeelden winterharde struiken, droge zandige plekken en een waterbron met dichtbij dekkingsmogelijkheden. Voor soorten met een jaarrond beschermde neststatus geldt dat het omliggende habitat ook van afdoende kwaliteit moet blijven voor het nest om te functioneren. Daarnaast kunnen er zwaarwegende redenen van ecologische aard zijn die bepalen dat een nest én de functionele leefomgeving jaarrond beschermd zijn. Afhankelijk van de lokale staat van instandhouding en de verdere kwaliteit van het leefgebied kunnen elementen die cruciaal zijn voor het nestsucces beschermd zijn.

4.2.4 Reptielen

Beschermde reptielen, zoals adder, levendbarende hagedis en hazelworm, zijn gebonden aan specifieke terreinen. In het plangebied ontbreekt dergelijk geschikt biotoop zoals aaneengesloten bosgebieden met een humeuze ondergrond, heideterreinen, goed ontwikkelde waterlopen en venranden. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van reptielen in en rondom het onderzoeksgebied (NDFF, 2024). Beschermde soorten zijn te verwachten buiten de stad, in/nabij natuurgebieden zoals het Aamsveen.

4.2.5 Amfibieën

Op basis van de systematiek van de Omgevingswet (zie Bijlage 1) geldt dat voor de in de wet benoemde amfibieën – in geval van schade, verstoring of vernieling van vaste verblijf- of voortplantingsplaatsen een vergunningplicht geldt. Op deze vergunningplicht gelden een aantal uitzonderingen. De provincies kunnen in hun omgevingsverordening een vrijstelling van vergunningplicht bepalen.

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt
In de omgevingsverordening van de provincie Overijssel (Omgevingsverordening Provincie Overijssel 2024; gepubliceerd 13-12-2023, in werking 01-01-2024) is voor de volgende (mogelijk) in het onderzoeksgebied voorkomende amfibieën een vrijstelling van vergunningplicht opgenomen voor ruimtelijke inrichting: bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander. Het onderzoeksgebied voldoet voor de soorten als voortplantingsgebied (watergangen) en als landbiotoop.

Soorten waarvoor <u>geen</u> vrijstelling van vergunningplicht geldt
Er zijn geen waarnemingen bekend van beschermde amfibieën in en rondom het onderzoeksgebied (NDFF, 2024). Het onderzoeksgebied bevindt zich buiten het verspreidingsgebied van rugstreeppad (Ravon, 2024). Overige beschermde soorten amfibieën waarvoor geen vrijstelling geldt, zoals boomkikker, poelkikker en kamsalamander, worden niet verwacht in het onderzoeksgebied dat omsloten is door drukke openbare wegen binnen de bebouwde kom van Enschede. Beschermde soorten zijn te verwachten buiten de stad, nabij natuurgebieden zoals het Aamsveen.

4.2.6 Vissen

Er zijn slechts enkele zoetwater vissen beschermd onder de Omgevingswet. De te saneren sloot is ongeschikt voor (beschermde) vissoorten. Er is nauwelijks begroeiing aanwezig. Hierbij ontbreek het bijvoorbeeld aan aaneengesloten water met een rijke onderwaterbegroeiing voor de grote modderkruiper en snel stromend water voor de beekdonderpad. Beschermde vissoorten zijn uitgesloten binnen het plangebied.

4.2.7 Ongewervelden

Van de groep ongewervelden (dagvlinders, libellen, kevers, kreeftachtigen en weekdieren) worden beschermde soorten als iepenpage, gevlekte of sierlijke witsnuitlibel niet verwacht. Mede door het ontbreken van geschikt habitat of geschikte waardplanten, de afstand tot bekende waarnemingen in combinatie met een beperkte hoeveelheid waarnemingen (NDFF, 2024).

Echter voor de teunisbloempijlstaart, grote vos en grote weerschijnvlinder is dit niet het geval. Op het braakliggende terrein van deelgebied A staan teunisbloemen, een waardplant van de teunisbloempijlstaart. Hoewel ten tijde van het veldbezoek in juli 2024 een heel groot deel van deelgebied A onder water stond, waardoor een strooisellaag en daarmee een geschikte overwinteringsplek afwezig bleek, zijn er enkele waardplanten alsnog beschikbaar. Waarnemingen van de teunisbloempijlstaart zijn bekend binnen de bebouwde kom van Enschede (NDFF, 2024).

Tevens is er geschikt gebied voor grote vos en grote weerschijnvlinder aanwezig. Waardplanten betreffen met name iep maar ook populier, zoete kers en wilg. Grote weerschijnvlinder is waargenomen buiten de grenzen van Enschede (NDFF, 2024). Van grote vos zijn ook enkele waarnemingen binnen de bebouwde kom bekend (NDFF, 2024). De grote weerschijnvlinder is afhankelijk van oudere vochtige loofbossen of broekbossen, dit is binnen het onderzoeksgebied gedeeltelijk aanwezig ten oosten van het parkbos. Dit deel is in het verleden aangeduid als elzenbroekbos en impliceert een groeiplaats voor met name elzen (Eelerwoude, 2019). Daarnaast zijn er echter groeiplaatsen met wilgen aanwezig in het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied deel E en op het braakliggende terrein van deelgebied A. Binnen deelgebied B zijn er ook enkele volwassen wilgen aanwezig.

Van de iepenpage is één waarneming bekend ten noorden van Enschede in het buitengebied (NDFF, 2024). Het beperkte aantal waarnemingen en de afwezigheid van iep binnen het plangebied maakt het redelijkerwijs uit te sluiten dat er binnen het onderzoeksgebied een gezonde populatie aanwezig is.

Gevlekte en sierlijke witsnuitlibel zijn gebonden aan natuurgebieden met een goed ontwikkelde (onder)watervegetatie. Dit is binnen het onderzoeksgebied evenmin aanwezig. Soorten zijn te verwachten in/nabij natuurgebieden als het Aamsveen.

4.3 Overige (Rode Lijst) soorten

Naar aanleiding van het veldbezoek en het bureauonderzoek zijn, naast de eerder beschreven soorten of soortgroepen in en rond het onderzoeksgebied nog een aantal andere soorten te verwachten[1]. Soorten betreffen bijvoorbeeld: grote lijster en matkop. Het gaat voor deze soorten om een kans dat deze in het onderzoeksgebied kunnen worden aangetroffen. Voor deze soorten geldt geen vergunningplicht. Wel is het aan zowel initiatiefnemer alsook de uitvoerders om vooraf na te gaan of de ingrepen gevolgen kunnen hebben voor aangetroffen soorten.

4.4 Gebieden

In de directe omgeving van het plangebied liggen diverse Natura 2000-gebieden. Op ongeveer 5 km afstand ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied; het Aamsveen.

[1] De opsomming in deze paragraaf is gebaseerd op informatie uit het NDFF of bij Eelerwoude bekende informatie of gedane waarnemingen tijdens het veldbezoek. Het kan niet worden uitgesloten dat bepaalde soorten niet zijn opgemerkt, of ten tijde van het veldbezoek niet aanwezig waren of waarvan geen algemeen beschikbare informatie over voorkomen in of rond het plangebied bekend is. Op basis van de zorgplichtbepalingen blijft initiatiefnemer of uitvoerder (een ieder) zelf verantwoordelijk om vooraf na te gaan of bepaalde soorten die op een rode lijst zijn geplaatst nadelige gevolgen kunnen ondervinden door de uit te voeren activiteit. Is dit het geval dan is degene ook wettelijk verplicht alles te doen wat in zijn of haar macht ligt om deze nadelige gevolgen te voorkomen of – indien dat niet meer mogelijk is – deze gevolgen te niet te doen of te mitigeren. Het niet naleven van deze zorgplicht kan bestuursrechtelijk worden gehandhaafd.

4.5 Houtopstanden

Binnen het plangebied worden bomen gekapt in deelgebieden B, C en aan de noordelijke rand (rond de sloot) van het parkbos deelgebied D. De te kappen bomen vallen binnen de door de gemeente vastgestelde grenzen van de bebouwingscontour houtkap.

4.6 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied valt buiten begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland.

5 Effecten, conclusies en aanbevelingen

5.1 Beschermde soorten

In dit hoofdstuk worden eventuele effecten, op beschermde en vrijgestelde soorten, op beschermde gebieden (Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland) en houtopstanden, als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling beschreven. Tevens wordt de uitvoerbaarheid en haalbaarheid van de plannen beoordeeld.

5.1.1 Soorten waarvoor vergunningplicht geldt

Met de volgende soorten en/of soortgroepen dient rekening te worden gehouden:

Planten
Vanwege het ontbreken van geschikt habitat zijn beschermde planten op voorhand uit te sluiten en is nader onderzoek niet noodzakelijk. Een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit voor beschermde flora is niet aan de orde.

Vleermuizen
Ten aanzien van boom bewonende vleermuizen in het parkbos is de gewone grootoorvleermuis tijdens aanvullend onderzoek door Eelerwoude reeds aangetoond. Als gevolg van toename van antropogene verstoring en verlichting in het gebied wordt een negatief effect verwacht. Het nemen van maatregelen, vastgelegd in een projectplan en als zodanig ter goedkeuring voorgelegd aan het bevoegd gezag, is aan de orde.

Ten aanzien van (eventuele) (sloop)werkzaamheden van de woning in noordwestelijk deelgebied, het resterende kantoorgebouw aan de Getfertsingel, de resterende loodsen met dak en het trafohuisje is aanvullend onderzoek naar gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis en mogelijk een vergunning voor een flora- en fauna-activiteit aan de orde.

Nader onderzoek naar foerageergebieden en vliegroutes is niet noodzakelijk aangezien essentiële functies ontbreken. Zowel in de tijdelijke situatie als de eindsituatie is voldoende foerageergebied aanwezig, mits een toename van verlichting richting het parkbos wordt voorkomen. Een essentiële vliegroute is niet aanwezig.

Overige zoogdieren
Ten aanzien van het verwijderen van (braam)struweel zijn maatregelen ten gunste van egel een steenmarter aan de orde. Met een leefgebiedenbenadering wordt bepaald hoeveel leefgebied er (tijdelijk) zal verdwijnen en hoeveel er aangelegd dient te worden. Alternatief leefgebied kan worden gerealiseerd binnen het parkbos door verbetering van het leefgebied (verwijderen exoten, aanleg van takkenrillen en de reeds neergelegde kasten) en naastgelegen grasvelden rond het verzorgingshuis en bermen. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met kwetsbare perioden van de soorten (voortplanting- en winterrustperiode). Deze maatregelen dienen middels een projectplan en vergunningaanvraag flora- en fauna-activiteit voorgelegd te worden aan het bevoegd gezag.

Broedvogels
<u>Jaarrond beschermde nesten</u>
Ten aanzien van leefgebied van huismus zal er te allen tijde geschikt leefgebied aanwezig (moeten) zijn voor huismus. Hiervoor zijn reeds eisen opgelegd middels de verleende ontheffing, het gedeeltelijk slopen van de drukkerij.

Jaarrond beschermde functionele leefomgeving (cat. 5)
Gelet op de beperkte ingreep in het gebied met opgaand groen, gaat het om slechts enkele broedparen van genoemde algemeen voorkomende soorten. Holtebomen binnen het parkbos blijven bij de ontwikkeling behouden. In mei 2024 zijn er voor betreffende soorten daarnaast extra nestkasten aangeboden in het parkbos. Genoemde soorten zijn bovendien goed in staat alternatieve nestplaatsen te vinden. Verdere compenserende maatregelen of het aanvragen van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit is om deze redenen dan ook niet aan de orde.

Algemene broedvogels
Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Omgevingswet. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, alsook op het wegnemen van nesten van vogels. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Verstorende werkzaamheden, zoals het verwijderen van opgaand groen zoals (braam)struweel, dient uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen. De periode van 1 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Bomen en struiken die voldoende zijn te overzien en waarin middels een broedvogelinspectie nesten zijn uitgesloten kunnen ook binnen het broedseizoen worden verwijderd.

Werkzaamheden aan bebouwing zijn mogelijk binnen het broedseizoen indien door een ecologisch deskundige middels een broedvogelinspectie is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Op basis van de Omgevingswet zijn alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort.

Reptielen
Aangezien geschikt habitat ontbreekt en er geen waarnemingen bekend zijn is nader onderzoek of het aanvragen van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit voor reptielen niet noodzakelijk.

Amfibieën
Aangezien geschikt habitat ontbreekt en er geen waarnemingen bekend zijn is nader onderzoek of het aanvragen van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit voor streng beschermde amfibieën niet noodzakelijk.

Vissen
Nader onderzoek of het aanvragen van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit is voor beschermde vissen niet noodzakelijk.

Ongewervelden
Aanvullend onderzoek naar grote vos, grote weerschijnvlinder en teunisbloempijlstaart wordt niet noodzakelijk geacht indien er maatregelen genomen worden om een eventuele populatie duurzaam in stand te houden. Het nemen van maatregelen ten gunste van teunisbloempijlstaart, grote weerschijnvlinder en grote vos dient in de vorm van een vergunningaanvraag ter goedkeuring te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag.

5.1.2 Soorten waarvoor geen vergunningplicht geldt (vergunningvrije gevallen)

Algemene amfibieën en grondgebonden zoogdieren
Het plan kan leiden tot vernieling van enkele vaste rust- of voortplantingsplaatsen van algemene (spits)muizen, bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad. Op basis van de provinciale omgevingsverordening geldt voor deze ruimtelijke inrichting een vrijstelling (vergunningvrij geval). De ontwikkeling zal naar

verwachting leiden tot een tijdelijk verlies van leefgebied van een aantal beschermde soorten waarvoor op basis van de provinciale omgevingsverordening een vrijstelling van vergunningplicht geldt. Het gaat hier met zekerheid niet om verlies van essentieel leefgebied.

De ingreep heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er sprake is van een tijdelijke, en plaatselijke verstoring, voldoende leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft.

In het kader van de zorgplicht wordt geadviseerd om maai werkzaamheden op het land buiten de winterrustperiode van amfibieën uit te voeren en altijd in één richting, zodat aanwezige dieren zich kunnen verplaatsen naar een gebied buiten de verstoringsafstand van de werkzaamheden. Hierbij dient rekening worden gehouden met mogelijke aanwezigheid van egel (maaien in sept-oktober, alleen mogelijk met een vergunning flora en fauna activiteit).

(Maai)werkzaamheden aan de oevers en watergangen worden bij voorkeur uitgevoerd wanneer de larven zijn volgroeid, tussen augustus en maart. Hierbij dient rekening worden gehouden met aanwezigheid van egel (maaien in sept-oktober).

5.1.3 Soorten waar specifieke zorgplicht op van toepassing is

Het is aannemelijk dat in het onderzoeksgebied de volgende (Rode lijst) soorten worden aangetroffen:

- grote lijster
- matkop

Het gaat allen om soorten welke op een Nederlandse Rode lijst zijn geplaatst, maar waarvoor geen specifieke verplichting geldt voor een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit. Uit de gegevens (NDFF, 2024) over het voorkomen van Rode lijst-soorten in of nabij het onderzoeksgebied in relatie tot de voorgenomen werkzaamheden kunnen deze mogelijk nadelige gevolgen hebben voor de volgende soorten of hun nesten, eieren, voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of groeiplaatsen(planten).

De zorgplicht houdt in dat dan passende preventieve maatregelen getroffen moeten worden om deze nadelige gevolgen te voorkomen. Of, indien dat niet mogelijk is, er passende herstelmaatregelen worden genomen. Voor deze soorten wordt geadviseerd om vooraf en tijdens de voorgenomen werkzaamheden of activiteiten een ecologisch specialist in te schakelen die u kan adviseren op welke wijze nadelige gevolgen kunnen worden voorkomen en/of welke passende (herstel) maatregelen nodig of mogelijk zijn. Zie ook Bijlage 1. en artikel 11.6 van het Bal.

Aanbevelingen
Voor deze soorten geldt dat bij de voorbereiding en ook bij de aanlegwerkzaamheden de in de wet opgenomen specifieke zorgplichten worden nageleefd. Zie hiervoor Bijlage 1. Wanneer dit aan de orde is wordt geadviseerd om het aantreffen van deze soorten in het onderzoeksgebied én de door verantwoordelijke personen of organisaties getroffen maatregelen om schade aan deze soorten te voorkomen of te beperken goed te documenteren en vast te leggen. De specifieke zorgplichten kunnen niet alleen bestuursrechtelijk, maar ook strafrechtelijk worden gehandhaafd.

Tabel 2. Resultaten (mogelijk) aanwezige beschermde flora en fauna in het onderzoeksgebied.

Beschermingsregime	Soort(groep)	Gebruik gebied	Effect ruimtelijke ontwikkelingen	Vergunning	Vervolg Nader onderzoek/mitigerende en/of compenserende maatregelen
"Andere soorten"	**Vrijgestelde grondgebonden zoogdieren**	Leefgebied en voortplantingsplaatsen	Tijdelijke aantasting leefgebied, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee, vrijstelling	Zorgplicht In één richting werken.
"Andere soorten"	**Vrijgestelde amfibieën**	Leefgebied (land) en voortplantingsplaatsen (water)	Tijdelijke aantasting leefgebied, doden, vangen/verplaatsen op termijn weer geschikt leefgebied	Nee, vrijstelling	Zorgplicht In één richting werken. Maaien landhabitat buiten winterrustperiode. Werkzaamheden aan oevers en watergangen tussen aug-mrt.
"Andere soorten"	**Steenmarter/ egel**	Mogelijk onderdeel van leefgebied en rust-voortplantingsplaatsen	Verdwijnen leefgebied	Ja	Maatregelen conform projectplan en vergunning.
"Andere soorten"	**grote vos/ grote weerschijnvlinder**	Mogelijk onderdeel van leefgebied en rust-voortplantingsplaatsen	Verdwijnen leefgebied	Ja	Maatregelen conform projectplan en vergunning.
Habitatrichtlijn	**Teunisbloempijlstaart**	Mogelijk onderdeel van leefgebied en rust-voortplantingsplaatsen	Verdwijnen leefgebied	Ja	Maatregelen conform projectplan en vergunning.
Habitatrichtlijn	**Gewone en ruige dwergvleermuis**	Leefgebied en verblijfplaatsen in bebouwing	Onbekend	Reeds verleend (gedeeltelijk) Onbekend	Nader onderzoek overige bebouwing in de periode apr-sep
Habitatrichtlijn	**Gewone grootoorvleermuis**	Leefgebied en verblijfplaatsen in parkbos	Verstoren leefgebied	Ja	Maatregelen conform projectplan en vergunning.
Vogelrichtlijn	**Vogels**	Broedlocatie en onderdeel leefgebied	Mogelijke verstoring	Nee, mits	Zorgplicht. Snoei- en kapwerkzaamheden buiten broedseizoen uitvoeren. Werkzaamheden aan bebouwing zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze

					werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord.
Vogels jaarrond	**Huismus**	Broedlocatie en onderdeel leefgebied	Nestplaats in voormalige drukkerij, leefgebied blijft behouden	Reeds verleend.	Zorgplicht. Leefgebied voor huismus behouden.
Vogels jaarrond	**Bosuil**	Broedlocatie en onderdeel leefgebied	Mogelijk nestplaats in parkbos aanwezig, leefgebied blijft behouden	Nee, mits	Leefgebied en nestlocatie blijft behouden.
(overige) Rode Lijst-soorten	**Grote lijster, matkop**	Aanwezig/leefgebied	Mogelijke aantasting individuen/leefgebieden	Nee, mits	(aantoonbaar) voldoen aan specifieke zorgplichten

5.2 Gebieden

Niet stikstof-gerelateerde effecten:
In de directe omgeving van het plangebied liggen diverse Natura 2000-gebieden. Op ongeveer 5 km afstand ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied; het Aamsveen. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maken dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden, de invulling van de tussenliggende gebieden en de voorgenomen werkzaamheden is er geen sprake van mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing van niet stikstof-gerelateerde effecten wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof-gerelateerde effecten
Op 2 november 2022 heeft de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State geoordeeld dat de tot dan toe geldende bouwvrijstelling stikstof niet voldoet aan het Europese natuurbeschermingsrecht. In dat kader is voor zowel de bouw-/aanlegfase als de gebruiksfase van ruimtelijke ontwikkelingen daarom weer een stikstofdepositieberekening benodigd. Bij de aanlegfase wordt door bouwmachines en ander materieel stikstof uitgestoten. In de gebruiksfase neemt mogelijk de uitstoot van stikstof toe door een toename van het aantal rijbewegingen. Hiervoor is een nadere toetsing aan de orde.

5.3 Houtopstanden

Binnen het plangebied worden bomen gekapt in deelgebieden B, C en aan de noordelijke rand (rond sloot) van het parkbos deelgebied D. De te kappen bomen vallen binnen de door de gemeente vastgestelde grenzen van de bebouwingscontour houtkap. Er is derhalve geen sprake van een beschermde houtopstand zoals bedoeld onder de Omgevingswet. De bomen rond de sloot vallen (ogenschijnlijk) wel binnen een gebied met beschermingswaardige bomen die de gemeente heeft vastgesteld. Eventuele voorwaarden met betrekking tot beschermingswaardige bomen dienen opgevraagd te worden bij de gemeente Enschede (figuur 21).

5.4 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied valt buiten begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland. In Overijssel is er geen sprake van externe werking. Een toetsing aan het natuurnetwerk is derhalve niet aan de orde.

5.5 Uitvoerbaarheid van de plannen

Vanuit de eisen van het natuurbeleid NNN is het plan uitvoerbaar. Ook vanuit de Omgevingswet is het plan uitvoerbaar met betrekking tot de onderdelen gebiedsbescherming en houtopstanden. Dit geldt echter niet voor het onderdeel soortenbescherming. Nader onderzoek heeft reeds plaatsgevonden en beschermde functies zijn aangetoond of te verwachten. Het nemen van maatregelen is aan de orde. Deze maatregelen dienen voorgelegd te worden aan het bevoegd gezag middels een projectplan. Daarna dienen werkzaamheden onder ecologische begeleiding te worden uitgevoerd.

5.6 Geldigheid rapportage

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 0. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

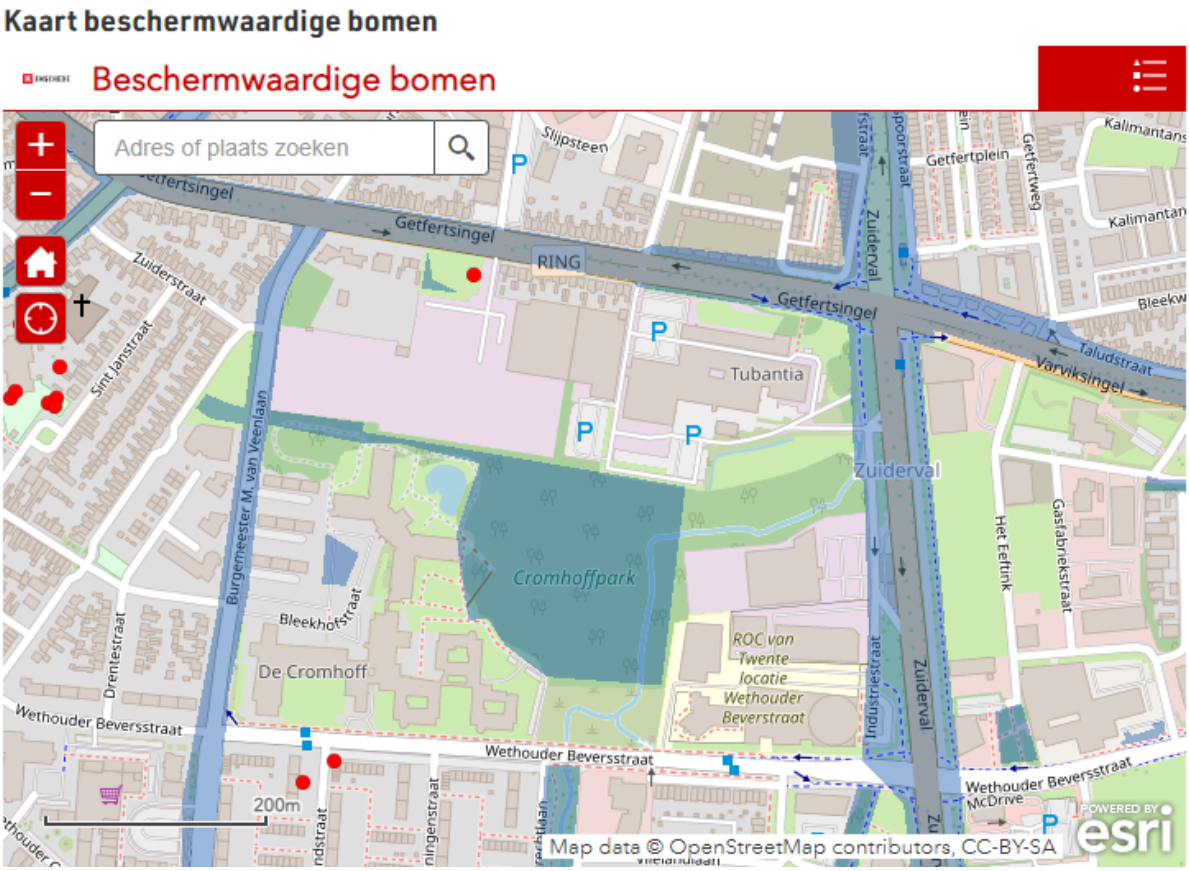

Figuur 21. Beschermde bomen binnen blauwe kaders (gemeente Enschede).

Literatuurlijst

- Eelerwoude (2021). Nader onderzoek beschermde soorten. Cromhoffpark, Enschede. Projectnummer 200365. Eelerwoude, Goor.
- Eelerwoude (2022). Quickscan saneringslocaties. Cromhoffpark, Enschede. Projectnummer 203735.
- Provincie Overijssel (2023). Beschikking Wet natuurbescherming. Sloop Wegener gebouwen. Zaaknummer: 2023-004966.

- ESRI Nederland (2024). https://www.esri.nl/nl-nl/home
- Ministerie van Economische Zaken (2016). Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van Economische Zaken, versie 1.3.
- NDFF (2024). Nederlandse Databank Flora en Fauna. https://www.ndff.nl/
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. (2002). Atlas van de Nederlandse broedvogels, - Nederlandse fauna 5. Leiden, Nederland: KNNV Uitgeverij & European invertabrate Survey – Nederland.

Soortinformatie:
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.vlinderstichting.nl

Waarnemingen:
- ndff-ecogrid.nl

Soorten:
- BIJ12 (2024). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis Pipistrellus pipistrellus. BIJ12, versie 2.0, Utrecht.
- BIJ12 (2017). Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis Plecotus auritus. BIJ12, versie 1.0, Utrecht.

Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving

Inleiding

Het natuurbeschermingsrecht onder de Omgevingswet bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn in de meeste gevallen het bevoegd gezag. Alleen in een aantal situaties, zoals bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het Rijk het bevoegd gezag. In deze bijlage wordt kort ingegaan op de relevante regels waaraan voldaan moet worden.

Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming (toetsing flora- en fauna-activiteit) is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde dieren of planten. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime “Andere soorten”.

Verbodsbepalingen
Het systeem van de Omgevingswet wijkt af van wat eerder in de Wet natuurbescherming was opgenomen; er is niet langer sprake van absoluut verbod met een mogelijkheid om ontheffing van dit verbod te krijgen, maar van verbod behoudens wanneer men beschikt over een daartoe bedoelde omgevingsvergunning. De Omgevingswet gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (zie tabel 2). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep ‘Andere (nationaal) beschermde soorten’).

Voor welke situaties een omgevingsvergunning voor de flora- en fauna-activiteit nodig is vastgelegd in hoofdstuk 11 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Vogels (Vogelrichtlijnsoorten)
Dit regime betreft alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn. Hiervoor gelden de volgende verbodsbepalingen:

- er geldt vergunningplicht voor activiteiten die kunnen leiden tot het opzettelijk doden of vangen van van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 Vogelrichtlijn;
- tevens geldt vergunningplicht voor het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren én het opzettelijk storen van vogels.

Dit is vastgelegd in artikel 11.37 van het Bal.

Europees beschermde soorten
Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd[2]. Hiervoor gelden de volgende verbodsbepalingen:

[2] De brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

- er geldt vergunningplicht voor het in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk verstoren, doden of opzettelijk vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn;
- er geldt vergunningplicht voor het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren én het verstoren en het beschadigen of vernielen van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van bedoelde diersoorten;
- er geldt ook vergunningplicht voor het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied.

Dit is vastgelegd in artikel 11.46 van het Bal.

Andere (nationaal) beschermde soorten

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven. Hiervoor gelden de volgende verbodsbepalingen:

- er geldt vergunningplicht voor het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten zoals genoemd in bijlage IX, onder A van het Bal;
- vergunningplicht geldt ook voor het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van de hiervoor bedoelde dieren;
- vergunningplicht geldt ook voor het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder B van het Bal.

Dit is vastgelegd in artikel 11.54 van het Bal.

Tabel 3. Overzicht verbodsbepalingen Omgevingswet.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (art. 11.37 Bal)	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (art. 11.46 Bal)	Beschermingsregime Andere soorten (art. 11.54 Bal)
Lid 1, onder a het is verboden van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of opzettelijk te vangen	**Lid 1, onder a** het is verboden in het wild levende dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of opzettelijk te vangen	**Lid 1, onder a** het is verboden beschermde, in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers opzettelijke te vangen en te doden
Lid 1, onder b het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, beschadigen of nesten weg te nemen	**Lid 1, onder b** het is verboden in het wild levende dieren opzettelijk te storen	**Lid 1, onder b** het is verboden vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Lid 1, onder c Het is verboden eieren te rapen of onder zich te hebben	**Lid 1, onder c** het is verboden eieren van in het wild levende dieren opzettelijk te vernielen of te rapen	**Lid 1, onder c** het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, verzamelen, af te snijden, ontwortelen of te vernielen
Lid 1, onder d Het is verboden opzettelijk vogels te storen , tenzij het storen niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de vogelsoort	**Lid 1, onder d** het is verboden voortplantings- of rustplaatsen van in het wild levende dieren te beschadigen of te vernielen	
	Lid 1, onder e het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, verzamelen, af te snijden, ontwortelen of te vernielen	

Deze verbodsbepalingen mogen niet overtreden worden, tenzij voor de soort(en):

- een vrijstelling van vergunningplicht geldt;
- er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve vergunning);
- de activiteit deel uitmaakt van een vastgesteld programma;

- een vergunning is verkregen.

Voor een aantal handelingen zijn vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met § 11.2 Bal*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 11.54 lid 2 sub a Bal*).

Vrijstellingen
De vergunningplicht zoals hiervoor benoemd is niet absoluut. Het verbod om zonder omgevingsvergunning bepaalde handelingen uit te voeren bestaat niet als er voor bepaalde handelingen of activiteiten een vrijstelling is verleend. Dergelijke vrijstellingen kunnen landelijk gelden en worden door de Minister vastgesteld. De provincies kunnen in hun omgevingsverordening ook bepaalde vrijstellingen verlenen. Deze vrijstellingen verschillen per provincie.

Er bestaan ook andere wetsinstrumenten die een vergunningplicht uitsluiten. Dit kan doordat bepaalde activiteiten zijn opgenomen in een programma, of dat de handelingen worden uitgevoerd op grond van een aangewezen gedragscode. Wanneer dit aan de orde is wordt dit verderop in het rapport toegelicht.

Provinciale verordening
Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren vrijgesteld van de vergunningplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Programmatische aanpak
De Omgevingswet biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet en Wet natuurbescherming is reeds ervaring opgedaan met een dergelijke programmatische aanpak. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en onderzoeksgebieden een generieke vergunningen verleend. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied
Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Afwijken van verbodsbepalingen
Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een vergunning of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:
1. er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. de afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. de ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een vergunning worden verleend. Hieronder worden de drie vereisten nader toegelicht.

Andere bevredigende oplossing(en)
De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen
Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen vergunning worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het Kader - Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort
Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (SvI) van de soort. Zie ook kader – Staat van instandhouding. De SvI varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de SvI dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende vergunningen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moet inzicht worden gegeven in:
1. de SvI (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied);
2. het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van het natuurbeschermingsrecht onder de Omgevingswet kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de **Vogelrichtlijn** kan vergunning worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de **Habitatrichtlijn**, het **Verdrag van Bern** of het **Verdrag van Bonn** kan vergunning worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de vergunning of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de vergunning of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor **andere 'nationaal' beschermde soorten** kan vergunning worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Zorgplichten

Tot slot gelden onder de Omgevingswet een aantal (nieuwe en uitgebreide) specifieke zorgplichtbepalingen. Deze worden hieronder toegelicht. Belangrijk is dat vanaf 2024 ook een specifieke zorgplicht geldt voor soorten die op een Nederlandse Rode lijst zijn geplaatst. Deze zorgplicht heeft tot gevolg dat ook vooraf moet worden nagegaan of er een kans is dat één of meer van deze Rode lijst-soorten binnen of in de directe omgeving van het onderzoeksgebied kunnen voorkomen. Dit voor zover het om soorten gaan die niet al onder het hiervoor

beschreven beschermingsregime vallen en waarvoor vergunningplicht geldt in geval van handelingen met schadelijke gevolgen. Voor deze Rode lijst-soorten is in hoofdstuk 4 en 5 een eigen paragraaf opgenomen.

Voor iedere activiteit, handeling, ruimtelijk plan of ruimtelijke ontwikkeling is het verplicht om te toetsen of deze kan leiden tot vergunningplicht, of dat mogelijk een vrijstelling van deze vergunningplicht geldt. Maar ook of er mogelijk een specifieke zorgplicht van toepassing kan zijn.

Algemene zorgplicht
In artikel 1.7 van de Omgevingswet is opgenomen dat iedereen die weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat zijn activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving:

- alle maatregelen moet nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen;
- als die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, moet hij die gevolgen zoveel mogelijk beperken en ongedaan maken;
- als de gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt, moet hij die activiteit achterwege laten voor zover dat redelijkerwijs van hem kan worden gevraagd.

Daarnaast is in artikel 1.7a van de Omgevingswet ook een algemeen verbod opgenomen. Daarin is vastgelegd dat het verboden is om een activiteit te verrichten of na te laten als daardoor aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving (dreigen te) ontstaan. Het betekent bijvoorbeeld dat het verboden is onnodig dieren en planten te doden, wanneer er redelijkerwijs een andere oplossing voor is, bijvoorbeeld de dieren te verplaatsen naar een ander gebied.

Verder is het op grond van artikel 2.1 van de Wet dieren verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen. Dat geldt ook voor in het wild levende dieren.

Specifieke zorgplicht
Naast deze algemene zorgplicht gelden vanaf 2024 ook een aantal specifieke zorgplichten (artikel 4.3 van de Omgevingswet).

Deze specifieke zorgplichten in relatie tot natuur staan in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Flora- en fauna-activiteiten
Voor dit plan zijn de in artikel 11.27 van het Bal opgenomen specifieke zorgplichten voor het uitvoeren van Flora- en fauna-activiteiten van belang.

Samengevat komen deze zorgplichten op het volgende neer:
Een ieder die een activiteit wil gaan uitvoeren en waarbij hij of zij weet, of redelijkerwijs kan vermoeden dat die activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor beschermde natuurwaarden of soorten dan is hij/zij verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen of zelfs de activiteit niet uit te voeren. Is er toch noodzaak voor deze activiteit en kunnen de nadelige gevolgen niet geheel worden voorkomen dan moet er voor gezorgd worden die gevolgen zoveel mogelijk worden beperkt of ongedaan gemaakt.

Meer specifiek geldt een plicht om:
voorafgaand aan de activiteit na te (laten) gaan of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid op of nabij de locatie waar de activiteit wordt verricht of in de directe nabijheid daarvan:

- van nature in Nederland in het wild levende vogels;
- van nature in Nederland in het wild levende dieren of planten van soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn;
- dieren of planten van soorten, genoemd in bijlage IX bij het Bal of in de (Nederlandse) Rode lijsten; en
- voor die soorten belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats;

Wanneer dit het geval is dient de initiatiefnemer op objectieve wijze (laten) vaststellen dat nadelige gevolgen kunnen worden uitgesloten voor dieren van die soorten, hun nesten, hun voortplantingsplaatsen, hun rustplaatsen en hun eieren, of voor planten van die soorten. Kan dat niet dan zal moeten worden nagegaan welke gevolgen de activiteit kan hebben voor dieren van die soorten, hun nesten, hun voortplantingsplaatsen, hun rustplaatsen en hun eieren, of voor planten van die soorten en moet er (aantoonbaar) passende preventieve maatregelen worden getroffen om die nadelige gevolgen te voorkomen, wordt gemonitord of de maatregelen werken en worden zo nodig herstelmaatregelen uitgevoerd.

Bescherming van gebieden

Met het onderdeel gebiedsbescherming (toetsing Natura 2000-activiteit) worden binnen de Omgevingswet de Natura 2000-gebieden beschermd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten of projecten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Essentieel is dat vergunningplicht geldt als uit een Natura 2000-toets volgt dat activiteiten een verslechterende of significant verstorende gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied.

Net als bij soorten zijn er ook in de wet mogelijkheden om van deze vergunningplicht af te wijken wanneer de bepaalde activiteit is vastgelegd in een programma, de provinciale omgevingsverordening of ministeriële regeling. Dit is vastgelegd in paragraaf 11.1.2 van het Bal.

Bescherming van houtopstanden

Het kappen of rooien van een boom of bomen uit een houtopstand is niet zomaar toegestaan onder de Omgevingswet. Dit geldt ook bij het rooien of het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee. Onder houtopstand wordt verstaan:

- iedere zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend.

De gemeente stelt de grenzen van de ‘bebouwingscontour houtkap’ bij besluit vast. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

De bescherming van houtopstanden kent twee belangrijke instrumenten: meldingsplicht en maatwerkvoorschrift. Een kapmelding is verplicht bij de kap van bomen buiten de bebouwingscontour houtkap. Veelal geldt een 1 op 1 herplantplicht. Provincies bepalen welke gegevens bij een melding moeten worden aangeleverd. Voor het vellen van een houtopstand in verband met realisatie van een Natura 2000-doel geldt er geen meld- en herplantplicht.

De voorgenomen kap van een houtopstand hoeft niet gemeld te worden als het gaat om:

- houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwingscontour houtkap;
- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande:

    - wegbeplantingen;
    - beplantingen langs waterwegen, en
    - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden.
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
    - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
    - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
    - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
- houtopstanden die een kleinere oppervlakte grond beslaan dan 10 are, of bestaan uit een rijbeplanting die 20 of minder bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen.

De provincie kan middels een maatwerkvoorschrift een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moeten meestal ook nieuwe bomen worden aangeplant. De provincie kan met een maatwerkvoorschrift afwijken van de Rijksregels over vellen en herbeplanten. Dit hangt ervan af of hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Mogelijk is ook een omgevingsvergunning van de gemeente nodig. Het aanvragen van deze omgevingsvergunning en het indienen van een kapmelding moet apart van elkaar worden gedaan.

Voor onderstaande houtopstanden geldt geen melding- en herplantplicht:
- het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
- het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen;
- het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter met elkaar en met het omringende agrarisch gebied verbinden. Dit Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van het Natuurnetwerk en hebben hiervoor soms een andere benaming. In of in de directe nabijheid van het NNN geldt het ‘ja, mits- principe. In principe zijn ontwikkelingen toegestaan mits zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied niet aantasten.

Een toetsing aan het natuurbeleid is alleen noodzakelijk als de ontwikkeling in strijd is met het omgevingsplan. In een aantal provincies kent het natuurbeleid externe werking of zijn bepalingen opgenomen waaraan het omgevingsplan dient te voldoen. Dit is vastgelegd in de provinciale Omgevingsverordening.

Eelerwoude

Op weg naar 100% natuurinclusief